

2012

Tietoa yksityisten alojen työeläketurvasta

Työntekijälle ja yrittäjälle

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus

Työeläkejärjestelmän palvelukeskus

Asiakaspalvelu ja käyntiosoite: Kirjurinkatu 3, Itä-Pasila, Helsinki

Postiosoite: 00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 029 411 20

Työeläkeneuvonta 029 411 2801

Työeläkeotteen pyynnöt 029 411 2825

Ulkomaiset eläkeasiat 029 411 2818

Ulkomaantyon vakuuttaminen 029 411 2816

Faksi (09) 148 1172

www.etk.fi

www.tyoelake.fi

Eläketurvakeskuksen esitteitä

- Tietoa yksityisten alojen työeläkevakuuttamisesta, ohjeita työnantajalle ja yrittäjälle (suomi, ruotsi, englanti)
- Tietoa yksityisten alojen työeläketurvasta työntekijälle ja yrittäjälle (suomi, ruotsi, englanti)

Muita esitteitä (suomi, ruotsi)

- Työeläkevakuuttaminen ja ennakoperintärekisteri 2012
- Työkomennus ulkomaille
- Yrittäjänä toimivan perhepäivähoitajan työeläketurva 2012

Esitteet ovat maksuttomia ja niitä saa Eläketurvakeskuksesta, Kelasta, työ- ja elinkeinotoimistoista ja ELY-keskuksista.

Lukijalle	5
Yksityisten alojen työeläkelait	6
Ikävuosien perusteella myönnettävät eläkkeet	6
Joustavasti vanhuuseläkkeelle	6
<i>Varhennettu vanhuuseläke</i>	7
<i>Lykätty vanhuuseläke</i>	7
<i>Muu eläke vanhuuseläkkeeksi</i>	7
<i>Vanhuuseläkkeen määrä</i>	7
Elinaikakertoimen vaikutus vanhuuseläkkeeseen	8
Eläkkeen laskenta muuttui vuonna 2005	8
Työtä keventäen osa-aikaeläkkeelle	9
Oikeus osa-aikaeläkkeeseen	9
<i>Osa-aikaeläkkeelle kokoaikatyöstä</i>	9
<i>Osa-aikatyöltä vaaditaan</i>	10
<i>Osa-aikaeläkkeen määrä</i>	10
<i>Osa-aikaeläkkeen myöntäminen uudelleen</i>	10
<i>Työkyvyttömäksi tai työttömäksi tulo</i>	11
<i>Osa-aikaeläke lomautustilanteissa</i>	11
<i>Osa-aikaeläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi</i>	12
Sairauden vuoksi myönnettävät eläkkeet	12
Kuntoutus kannattaa	12
Ammatillinen kuntoutus	12
<i>Työeläkekuntoutuksen keinot</i>	13
<i>Kuntoutuksen aikainen toimeentulo</i>	13
<i>Kuntoutusraha</i>	13
<i>Työnantajalle maksettava kuntoutusraha</i>	13
<i>Kuntoutusavustus</i>	14
<i>Kuntoutuksesta aiheutuvat kulut</i>	14
Turvaa työkyvyn heiketessä	14
Työkyvyttömyyseläke	14
<i>Työkyvyttömyyden arviointi</i>	15
Osatyökyvyttömyyseläke	15
<i>Työkyvyttömyyseläkkeen määrä</i>	15
<i>Elinaikakertoimen vaikutus työkyvyttömyyseläkkeeseen</i>	16

Työttömyyseläke ennen vuotta 1950 syntyneille	16
<i>Työttömyyseläkkeen määrä</i>	17
<i>Ulkomaanmatka ja työttömyyseläke</i>	17
Työttömyysturva vuonna 1950 ja sen jälkeen syntyneille	17
Perhe-eläke turvaa toimeentulon leskelle ja lapsille	18
<i>Lesken oikeus perhe-eläkkeeseen</i>	18
<i>Ei oikeutta leskeneläkkeeseen</i>	19
<i>Perhe-eläkkeen määrä</i>	19
<i>Elinaikakerroin ja perhe-eläke</i>	19
<i>Perhe-eläkkeen maksaminen</i>	20
<i>Perheelle turvaa myös muualta</i>	20
Eläkettä on haettava	20
<i>Eläkepääätös</i>	21
<i>Eläkkeen maksaminen</i>	22
<i>Kertasuoritus ja viivästyskorotus</i>	22
<i>Muutokset ja keskeytykset eläkkeen maksussa</i>	22
Eläke ulkomailta	23
<i>Eläkkeen hakeminen ulkomailta</i>	23
<i>Liite U täytettävä huolellisesti</i>	23
Eläkepäättökseen voit hakea muutosta	23
Eläkkeet verotettavaa tuloa	24
Työnteko eläkkeellä	24
<i>Työkyvyttömyyseläke ja työnteko</i>	24
<i>Työnteko ja työttömyyseläke</i>	25
Pienen työeläkkeen rinnalle kansaneläke	25
Takuueläke	25
Kelan lapsikorotus	25
Työeläkeote entistä kattavampi	26
Numeroliite 2012	27

Lukijalle

Suomen eläkejärjestelmä koostuu työskentelyyn perustuvasta työeläkkeestä ja asumiseen perustuvasta kansaneläkkeestä. Työeläkkeitä hoitavat työeläkevakuutusyhtiöt, eläkekassat, eläkesäätiöt ja julkisella alalla Keva (ent.Kuntien eläkevakuutus). Asumisperusteisesta eläkejärjestelmästä vastaa Kansaneläkelaitos (Kela).

Lakisääteinen työeläkevakuutus antaa turvaa vanhuuden, työkyvyttömyyden, perheen huoltajan kuoleman ja ikääntyvän henkilön työttömyyden varalta. Työeläkettä karttuu työnteon ja yrittäjätoiminnan perusteella. Eläkettä kertyy myös esimerkiksi äitiys- ja vanhempainvapaan sekä sairausloman ajalta. Ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha kartuttaa eläkettä samoin kuin tutkintoon johtava opiskelu ja omien alle 3-vuotiaiden lasten kotihoito.

Jos työeläkkeen määrä jää pieneksi, sen lisäksi voi saada kansaneläkettä. Lisätietoja kansaneläkkeestä saat Kelan toimistosta.

Tässä esitteessä kerrotaan eri eläkemuodoista ja eläke-etuuksien saantiedellytyksistä. Työeläke-etuuksien peruspiirteet ovat kaikille samat riippumatta siitä, mitä työtä teet, oletko työntekijä vai yrittäjä. Lakien yksityiskohdissa on kuitenkin joitain eroja yksityisen ja julkisen puolen välillä. Julkisen puolen eläkelakien erityispiirteistä saat tietoja Kevasta, joka hoitaa kunnallisen eläketurvan lisäksi myös valtion, kirkon ja Kelan palveluksessa olevien eläkeasioita.

Maatalousyrittäjillä samoin kuin merimiehillä on eläke-etuuksissaan erityispiirteitä, jotka poikkeavat muista yksityisen alan eläkkeistä. Näistä saat tietoja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksesta (Mela) ja Merimieseläkekassasta (MEK).

Tästä esitteestä löydät tietoja myös eläkkeen karttumisesta ja hakemisesta. Julkaisun lopussa on numeroliite, johon on koottu tietoja vuoden 2012 vakuutusmaksuista, indekseistä, verotuksesta sekä taulukoita kansaneläkkeestä, vähennetystä leskeneläkkeestä sekä eläkettä kartuttavista sosiaalietuuksista.

Esite on yleisluonteinen eikä sitä tule pitää lakitekstinä. Perusteelliset tiedot eläketurvastasi saat omasta työeläkelaitoksestasi tai Eläketurvakeskuksesta. Oma eläkelaitoksesi määräytyy sen mukaan, missä on vakuutettu eniten asioita kahden viimeisen kalenterivuoden aikana.

Yksityisten alojen työeläkelait

Työsuhteessa tehtävä työ vakuutetaan työntekijän eläkelain (TyEL) mukaan. Merimieseläkelain (MEL) mukaan vakuutetaan ulkomaanliikenteen aluksella työskentelevät merimiehet. Maatalousyrittäjän eläkelain (MYEL) piiriin kuuluvat maanviljelijät, poronhoitajat ja kalastajat sekä 1.1.2009 alkaen apurahalla työskentelevät tutkijat ja taiteilijat. Muut yrittäjät hoitavat vakuutuksensa yrittäjän eläkelain (YEL) mukaan. Freelancetyö voi kuulua TyEL:n tai YEL:n piiriin.

Ikävuosien perusteella myönnettävät eläkkeet

Joustavasti vanhuuseläkkeelle

Voit jäädä vanhuuseläkkeelle valintasi mukaan 63–68-vuotiaana. Halutessasi voit jäädä varhennetulle vanhuuseläkkeelle jo 62-vuotiaana tai vaihtoehtoisesti lykätä vanhuuseläkkeesi ottamista yli 68 ikävuoden.

Vanhuuseläkkeesi voi alkaa vasta, kun olet päättänyt työsuhteesi. Työsuhde pitää irtisanoa ennen eläkkeen alkamista työehtosopimuksen mukaista irtisanomisaikaa noudattaen.

Eläkkeen saamiseksi sinun pitää täyttää eläkehakemus. Se on hyvä tehdä noin kaksi kuukautta ennen aiottua eläkkeelle jäämistä. Ohjeita eläkkeen hakemiseen on myöhemmin tässä esitteessä.

Takautuvasti vanhuuseläke voidaan myöntää kolmelta eläkkeen hakemiskuukaudelta edeltävältä kuukaudelta ja pätevistä syistä myös pidemmältä ajalta.

Jos olet yrittäjä, sinun ei tarvitse lopettaa yrittäjätoimintaasi eläkkeen saamiseksi. Jos päätät jatkaa yrittäjätoimintaasi vanhuuseläkkeen rinnalla, voit vapaaehtoisesti ottaa itsellesi YEL-vakuutuksen, jolloin sinulle karttuu uutta eläkettä vanhuuseläkkeesi rinnalla.

Jos jätät vanhuuseläkkeelle julkisen puolen palvelussuhteesta, sinulla voi olla ammatillinen tai henkilökohtainen eläkeikä. Yleensä ammatillinen eläkeikä on alempi kuin 63 vuotta ja henkilökohtainen eläkeikä on 63 ja 65 vuoden välillä. Voit kuitenkin jäädä vanhuuseläkkeelle 63-vuotiaana ennen henkilökohtaista eläkeikäsi, mutta tällöin vuoteen 1995 mennessä karttunutta eläkettäsi vähennetään. Vähennys ei koske vuonna 1960 tai sen jälkeen syntyneitä.

Päätyneissä julkisen puolen palvelussuhteissa vanhuuseläkeikä on 65 vuotta. Jos otat eläkkeesi ennen 65 vuoden ikää, pienenee ennen vuotta 1995 karttunut eläkkeesi.

Tarkempia tietoja julkisen puolen eläkkeistä saat Kevasta, joka hoitaa kansallisen eläketurvan lisäksi myös valtion, kirkon ja Kelan palveluksessa olevien eläkeasioita.

Varhennettu vanhuuseläke

Voit ottaa varhennetun vanhuuseläkkeen 62-vuotiaasta alkaen. Eläkkeelle siirtymiseen mennessä karttuneeseen eläkkeeseen tehdään tällöin varhennusvähennys. Vähennys on 0,6 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla ikäsi alittaa 63 vuotta. Koko vuoden varhentaminen pienentää eläkettäsi 7,2 prosenttia. Varhennusvähennys vaikuttaa pysyvästi eläkkeesi määrään.

Lykätty vanhuuseläke

Vanhuuseläkkeelle siirtymistä voit lykätä yli 68 vuoden iän, jolloin eläkettäsi korotetaan 0,4 prosenttia jokaiselta lykkäyskuukaudelta. Lykätyn vanhuuseläkkeen myöntäminen ei edellytä työn lopettamista.

Muu eläke vanhuuseläkkeeksi

Jos olet työkyvyttömyyseläkkeellä, muuttuu eläkkeesi automaattisesti vanhuuseläkkeeksi 63-vuotiaana tai 65-vuotiaana siitä riippuen, milloin aiemman eläkkeesi eläketapahtuma on ollut. Jos se on ollut ennen vuotta 2006, eläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi 65-vuotiaana. Jos eläketapahtuma on ollut vuonna 2006 tai sen jälkeen, eläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi 63-vuotiaana.

Työttömyyseläke muuttuu automaattisesti vanhuuseläkkeeksi 63-vuotiaana.

Jos olet tehnyt työtä työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeesi rinnalla vuonna 2005 tai sen jälkeen, on työstäsi karttunut uutta eläkettä. Uusi eläke ei tule automaattisesti maksuun, vaan se pitää erikseen hakea täyttämällä eläkehakemus. Hakemuksen voi tehdä aikaisintaan eläkkeen muuttuessa vanhuuseläkkeeksi edellyttäen, että työ on päättynyt.

Osa-aikaeläkeläisen on erikseen haettava vanhuuseläkettä. Sen voi hakea maksuun 63–68-vuotiaana. Ennen vuotta 1947 syntyneen yksityisen puolen osa-aikaeläke on kuitenkin automaattisesti muuttunut osa-aikaeläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi 65 vuoden iässä. Lopullinen vanhuuseläke laskeaan ja sen saa hakemuksesta maksuun, kun osa-aikatyö on päättynyt.

Vanhuuseläkkeen määrä

Sinulle maksetaan vanhuuseläkkeenä sen alkamishetken mennessä karttunut työeläke. Eläke lasketaan nykyisin kunkin vuoden työansioista työntekijän iän mukaisen karttumisprosentin perusteella. Yrittäjän eläke lasketaan YEL tai MYEL-vakuutuksen vuotuisen tulo- ja yrittäjän iän perusteella määräytyvän karttumisprosentin mukaan.

Eläkettä karttuu iän mukaan seuraavasti:

- 18–52-vuotiaille 1,5 % vuodessa
- 53–62-vuotiaille 1,9 % vuodessa
- 63–67-vuotiaille 4,5 % vuodessa.

Eläkettä karttuu myös palkattomilta ajoilta, eläkkeen rinnalla tehdystä työstä ja mahdollisista päättäneistä eläkesuhteista 1,5 % vuodessa. Eläkettä kartuttavista etuuksista on kerrottu tämän esitteen lopussa olevassa numeroliitteessä.

Vanhuuseläkettä laskettaessa sekä työansiot että palkattomien aikojen etuuksien perusteena olevat tulot otetaan huomioon eläkkeen alkamista edeltäneen kuukauden loppuun. Poikkeuksena ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha, josta eläke karttuu enintään 63 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun asti, vaikka eläke alkaisi myöhemmin.

Elinaikakertoimen vaikutus vanhuuseläkkeeseen

Elinaikakertoimella eläkkeiden määrä sopeutetaan elinajanodotteen muutokseen. Kertoimen avulla pyritään pitämään eliniän pitenemisestä johtuvat eläkekustannukset kurissa. Elinaikakerroin määritellään kullekin ikäluokalle 62 vuoden iässä. Kerroin lasketaan viiden edeltäneen vuoden kuolevuustilastojen perusteella.

Jos keskimääräinen elin aika pitenee, alentaa elinaikakerroin karttunutta kuukausieläkettä. Kertoimen aiheuttaman vähennyksen eläkkeeseen aiotussa eläkkeellesiirtymisiässä voi korvata jatkamalla työssä pitempään.

Eläkkeen alkamiseen mennessä karttunut eläke tarkistetaan eläkkeenhakijan 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Jos vanhuuseläke alkaa ennen eläkkeenhakijan 62 vuoden iän täyttämistä, vanhuuseläke tarkistetaan sen alkamisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella.

Elinaikakerroin otettiin käyttöön vuonna 2010 ja vuonna 1948 syntyneet ovat vanhin ikäluokka, joiden alkaviin vanhuuseläkkeisiin kerroin vaikuttaa. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on vahvistanut vuoden 2012 kertoimeksi 0,98351 ja tätä käytetään vuonna 1950 syntyneiden alkaviin vanhuuseläkkeisiin.

Eläkkeen laskenta muuttui vuonna 2005

Vuoden 2004 loppuun asti ja vuodesta 2005 alkaen karttuneet eläkkeet lasketaan erikseen. Vuoden 2004 loppuun saakka eläke laskettiin työsuhdekohtaisesti työsuhteen keston ja eläkkeen perusteena olevan keskimääräisen palkan mukaan. Yrittäjillä eläke laskettiin yrittäjätoiminnan keston ja koko yrittäjäjakson keskimääräisen työtulon mukaan.

Vuoden 2005 alusta työeläke lasketaan kunkin vuoden työansion ja työntekijän iän mukaan määräytyvän karttumisprosentin perusteella. Yrittäjän eläke lasketaan kunkin kalenterivuoden kokonaistyötulon ja iän mukaisen karttumaprocentin perusteella.

Työtä keventäen osa-aikaeläkkeelle

Jos olet 58 vuotta täyttänyt työntekijä tai yrittäjä, voit vähentää työmäärääsi ja siirtyä osa-aikaeläkkeelle. Tällöin työskentelet osa-aikaisesti eläkkeen rinnalla. Vuonna 1953 tai myöhemmin syntyneillä osa-aikaeläkkeen ikäraja on 60 vuotta.

Neuvottele osa-aikaeläkkeelle siirtymisestä työnantajasi kanssa. Työnantajalla ei ole velvollisuutta järjestää sinulle osa-aikatyötä. Voit myös siirtyä osa-aikatyöhön toisen työnantajan palvelukseen tai ryhtyä osa-aikaiseksi yrittäjäksi.

Jos olet yrittäjä ja harkitset osa-aikaeläkettä, sinun on puolitettava työpanoksesi. Tästä sinun on annettava selvitys omalle eläkelaitoksellesi.

Osa-aikaeläkkeen saamisen edellytykset ovat pääpiirteittäin samat kaikilla aloilla. Valtion ja kuntien palveluksessa olevilla osa-aikaeläkkeen saamishdoissa on kuitenkin joitain eroja verrattuna yksityisiin aloihin. Saat niistä tarkempia tietoja Kevasta. Myös maatalousyrittäjien ja merimiesten osa-aikaeläkkeissä on erityispiirteitä, joista voit kysyä Maatalousyrittäjien eläkekassasta ja Merimieseläkekassasta.

Kansaneläkettä ei makseta osa-aikaeläkkeenä.

Oikeus osa-aikaeläkkeeseen

Voit jäädä osa-aikaeläkkeelle, jos

- olet 58–67-vuotias. Vuonna 1953 tai myöhemmin syntyneillä alaikäraja on 60 vuotta.
- olet ollut 12 kuukautta kokoaikatyössä viimeisten 18 kuukauden aikana (tarkasteluaikaa voidaan pidentää enintään kuudella kuukaudella, jos olet tänä aikana saanut sairauspäivärahaa, sairausajan palkkaa, liikenne- tai tapaturmavakuutuslain mukaista ansionmenetykskorvausta tai päivärahaa)
- olet ansainnut työeläkettä vähintään viisi vuotta viimeisen 15 vuoden aikana (aikaan lasketaan mukaan Suomessa ja muissa EU- ja ETA-maissa, Sveitsissä tai Suomen kanssa sosiaaliturvasopimuksen tehneissä maissa tehdyt työt)
- et saa muuta omaa eläkettä tai vastaavaa etuutta ulkomailta.

Perhe- ja kansaneläke eivät estä osa-aikaeläkkeen saamista. Kertasuorituksen maksettu eläke ei myöskään vaikuta estävästi osa-aikaeläkkeen saamiseen.

Osa-aikaeläkkeelle kokoaikatyöstä

Työntekijän kokoaikatyönä pidetään alan työehtosopimuksen mukaista koko-aikatyötä. Osa-aikaeläkkeelle voi lähteä myös rinnakkaisista osa-aikatöistä, jos niiden yhteenlaskettu työaika on vähintään 35 tuntia viikossa.

Yrittäjän kokoaikaisuutta katsotaan siitä YEL-työtulosta, josta vakuutusmaksut maksetaan. YEL-työtulon pitää olla vähintään 14 211,69 euroa vuodessa (vuonna 2012).

Osa-aikaisessa työssä jo ennestään olevat eivät yleensä saa osa-aikaeläkettä. Osa-aikaeläkettä eivät myöskään saa henkilöt, jotka eivät ole ansiotyössä tai ovat sitä vain satunnaisesti.

Osa-aikatyöltä vaaditaan

Kun siirryt osa-aikatyöhön, pitää ansioidesi vähentyä 35–70 %:iin kokoaikatyön vakiintuneesta ansiostasi. Ansion vähennyksen pitää vastata työajan lyhennystä. Henkilökohtainen ansiorajasi sovitaan eläkkeen alkaessa.

Ansiorajasi voi satunnaisesti vaihdella enintään 15 % kuukausittain. Jos osa-aikatyösi palkka muuttuu yli 15 % suuntaan tai toiseen, eläkkeesi lasketaan uudelleen.

Jos olet yrittäjä, sinun pitää puolittaa työpanoksesi eli käytännössä puolittaa keskimääräinen YEL-työtulosi. Puolitetun työtulon tulee olla vähintään YEL-työtulon alarajan suuruisen. Voit myös lopettaa yrittäjätoiminnan kokonaan ja siirtyä muuhun osa-aikatyöhön.

Voit tehdä osa-aikatyötä Suomessa tai muussa EU-maassa.

Osa-aikatyössäsi ei saa olla yli kuuden viikon pituista katkosta. Vuosiloma tai sairausloma ei ole tällainen katkos, mutta esimerkiksi lomautus on.

Osa-aikaeläkkeen määrä

Työntekijän osa-aikaeläkkeen määrä on puolet kokoaikatyön ja osa-aikatyön palkkojen erotuksesta. Kokoaikatyön palkkana käytetään pidemmältä ajalta laskettua vakiintunutta ansiota. Pääsääntöisesti vakiintunut ansio lasketaan eläkettä edeltäneiden viiden viimeisen kalenterivuoden ansioiden perusteella.

Yrittäjän osa-aikaeläke on puolet kokoaikaisen ja osa-aikaisen yrittäjätoiminnan työtulojen erotuksesta. Vakiintunut työtulo lasketaan eläkettä edeltäneiden viiden viimeisen kalenterivuoden työtulojen perusteella.

Enimmillään osa-aikaeläke voi olla 75 % osa-aikaeläkkeen alkamiseen mennessä karttuneesta eläkkeestä. Tämä raja voi tulla vastaan, jos osa-aikaeläkkeen hakijalla on esimerkiksi lyhyt työura.

Elinaikakerroin ei vaikuta osa-aikaeläkkeen määrään.

Arvion osa-aikaeläkkeen määrästä voit pyytää omalta eläkelaitokseltasi.

Osa-aikaeläkkeen myöntäminen uudelleen

Jos osa-aikaeläkkeesi on ansiorajan ylittymisen, lomautuksen tai muun syyn vuoksi lakkautettu, voit saada sen uudelleen maksuun, kun edellytykset taas täyttyvät. Jos osa-aikaeläkkeesi on ollut lakkautettuna enintään kuusi kuukaut-

ta ja jäät uudelleen osa-aikaeläkkeelle, saat entisen eläkteesi takaisin. Eläkkeen perusteena on edelleen vakiintunut ansiotaso, joka sinulle laskettiin osa-aikaeläkettä edellisen kerran myönnettäessä. Näissä tilanteissa ei edellytetä uutta osa-aikaeläkehakemusta. Sinun on kuitenkin pyydettävä osa-aikaeläkkeen palauttamista eläkelaitokseltasi kuuden kuukauden kuluessa eläkkeesi lakkauttamisesta.

Jos osa-aikaeläkkeesi on ollut lakkautettu yli kuusi kuukautta, et voi enää saada entistä eläkettäsi takaisin. Voit jäädä osa-aikaeläkkeelle vasta kun täytät taas kaikki eläkkeen saamisen edellytykset. Käytännössä sinun on oltava koko-aikatyössä 12 kuukauden ajan ennen uuden osa-aikaeläkkeen alkamista. Osa-aikaeläkkeesi määrä lasketaan silloin uudestaan. Osa-aikaeläkkeen saaminen uudelleen edellyttää uutta eläkehakemusta.

Työkyvyttömäksi tai työttömäksi tulo

Jos sairastut osa-aikaeläkkeellä ollessasi, Kela maksaa sinulle päivärahaa sairausloman ajalta. Päiväraha lasketaan osa-aikatyösi ansioista. Tänä aikana saat myös entisen suuruista osa-aikaeläkettä. Jos työkyvyttömyytesi jatkuu, sinulle voidaan myöntää päivärahan jatkeeksi työkyvyttömyyseläke. Tällöin osa-aikaeläke lakkaa.

Osa-aikaeläke lakkaa myös, jos osa-aikatyösi loppuu ja jäät työttömäksi. Sinun pitää heti ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi työ- ja elinkeinotoimistoon. Voit saada työttömyyspäivärahaa, jos täytät päivärahan saantiehtot. Jos kuulut työttömyyskassaan, määräytyy ansiopäivärahasi yleensä koko-aikatyön ansioiden perusteella. Jos et ole kassan jäsen, voit saada peruspäivärahaa.

Osa-aikaeläke lomautustilanteissa

Jos sinut lomautetaan osa-aikaeläkkeellä ollessasi, sinun pitää ilmoittaa lomautuksesta eläkelaitoksellesi heti, kun saat siitä tiedon. Ilmoita eläkelaitoksesi myös lomautuksessa tapahtuvista muutoksista ja sen päättymisestä.

Enintään kuuden viikon lomautus ei sellaisenaan yleensä aiheuta osa-aikaeläkkeen lakkauttamista. Jos lomautuksesi alkuperäisestä ilmoituksesta poiketen jatkuukin yli kuuden viikon ajan, osa-aikaeläkkeesi lakkautetaan lomautuksen alkamista seuraavan kuuden viikon kuluttua.

Lomautus voi olla osittainen tai toistuva, jolloin osa-aikaeläkkeen saamisen edellytyksiä tarkastellaan kokonaistilanteen perusteella. Eläkelaitos arvioi eläkkeen saamisen edellytysten täyttymistä lomautusilmoituksen tai työnantajalta pyydetyn tiedon perusteella. Osa-aikaeläkkeesi lakkautetaan, jos sen saamisen edellytykset eivät täyty.

Osa-aikaeläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi

Osa-aikaeläkkeellä olevat voivat jäädä vanhuuseläkkeelle oman valintansa mukaan 63–68-vuotiaana, kun osa-aikatyö on päättynyt. Yrittäjän ei kuitenkaan tarvitse lopettaa yrittäjätoimintaansa vanhuuseläkkeen saamiseksi.

Ennen vuotta 1947 syntyneen yksityisen puolen osa-aikaeläke on automaattisesti muuttunut osa-aikaeläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi 65 vuoden iässä. Lopullinen vanhuuseläke lasketaan ja sen saa hakemuksesta maksuun, kun osa-aikatyö on päättynyt.

Jos yrittäjä jatkaa yrittäjätoimintaa osa-aikaeläkkeen muututtua vanhuuseläkkeeksi, hän voi ottaa vapaaehtoisesti YEL-vakuutuksen, jolloin hänelle karttuu eläkettä YEL-työtulosta 1,5 % vuodessa.

Osa-aikaeläkkeen jälkeen myönnettävään vanhuuseläkkeeseen sovelletaan elinaikakerrointa.

Sairauden vuoksi myönnettävät eläkkeet

Kuntoutus kannattaa

Jos työkykysi on heikentynyt, asiaan kannattaa puuttua ajoissa. Voit keskustella terveydentilastasi yhdessä työnantajan ja työterveyshuollon kanssa. Joskus pienetkin muutokset työssä auttavat. Tarvittaessa sinut ohjataan jatkoselvityksiin ja kuntoutukseen.

Kuntoutuksen tavoitteena on tukea työstä selviytymistä, työhön paluuta esimerkiksi pitkältä sairauslomalta, sosiaalista toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista.

Kuntoutus voi olla ammatillista, sosiaalista tai lääkinnällistä. Työeläkelaitosten järjestämä ja kustantama ammatillinen kuntoutus on kaikkea sitä, millä parannetaan työn tekemisen edellytyksiä. Työeläkelaitokset tukevat myös enakoivaa toimintaa, joka tähtää työhyvinvoinnin parantamiseen. Kysy omas- ta eläkelaitoksestasi lisätietoja.

Ammatillinen kuntoutus

Alle 63-vuotiaalla työntekijällä ja yrittäjällä on oikeus ammatilliseen kuntoutukseen silloin, kun työkyvyttömyys uhkaa lähimmän viiden vuoden kuluessa.

Aloite kuntoutukseen voi tulla sinulta itseltäsi, työterveyshuolloilta tai esimieheltä.

Ammatillisella kuntoutuksella parannetaan työn tekemisen edellytyksiä silloin, kun et voi enää jatkaa terveydentilasi takia entisessä työssäsi. Tavoitteena on siirtää tai estää odotettavissa olevaa työkyvyttömyyttä sekä aut-

taa jatkamaan työelämässä pitempään tai palaamaan takaisin työhön pitkästä sairauslomalta.

Vakuutetulla on lakiin perustuva oikeus taloudellisesti tuettuun ammatilliseen kuntoutukseen. Työeläkelaitosten järjestämä kuntoutus on tarkoitettu vakiintuneesti työelämässä oleville. Oleellista on, että sinulla on viimeisen viiden vuoden ajalta työansioita 32 447,22 euroa (vuonna 2012).

Ammatillisen kuntoutuksen on oltava tarkoituksenmukaista. Ikäsi, ammattisi, työhistoriasi ja koulutuksesi otetaan huomioon tätä arvioitaessa.

Kela järjestää ammatillista kuntoutusta erityisesti työelämän ulkopuolella oleville, nuorille ja vajaakuntoisille. Lisäksi se vastaa lääkinnällisestä kuntoutuksesta.

Kysy lisätietoja kuntoutuksesta oman työeläkelaitoksen kuntoutusasioita hoitavilta asiantuntijoilta.

Työeläkekuntoutuksen keinot

Ammatillinen kuntoutus on yksilöllistä ja se toteutetaan sinun tarpeistasi lähtevän kuntoutussuunnitelman mukaan. Yleensä ensin selvitetään, voitko jatkaa entisessä työssäsi työjärjestelyjen avulla tai siirtyä muihin tehtäviin työpaikallasi.

Ammatillinen kuntoutuksesi voi olla esimerkiksi koulutusta, kurssitusta tai työkokeilua. Oman yrityksen perustamista tai ammatin harjoittamista tuetaan elinkeinotuen avulla. Tuki on korotonta tai yleisen korkotason alittavaa lainaa tai avustusta. Kuntoutujalle voidaan myöntää myös harkinnanvaraista kuntoutusavustusta yritystoiminnan käynnistysvaiheessa.

Kuntoutuksen aikainen toimeentulo

Kuntoutusraha

Sinulle maksetaan ammatillisen kuntoutuksen ajalta kuntoutusrahaa. Sen määrä on työkyvyttömyyseläke korotettuna 33 prosentilla.

Jos olet kuntoutuksessa ollessasi työssä ja ansaitset kuntoutuksen aikana yli puolet siitä vakiintuneesta ansiosta, josta työkyvyttömyyseläkkeesi laskettaisiin, sinulle maksetaan osakuntoutusrahaa. Sen määrä on puolet täydestä kuntoutusrahasta.

Työnantajalle maksettava kuntoutusraha

Jos työnantajasi maksaa sinulle palkkaa kuntoutustoimenpiteenä (esim. työkokeilu) tekemästasi työstä, maksetaan kuntoutusraha tällöin palkkaa vastaavalta osalta työnantajallesi. Jos palkka on kuntoutusrahaa pienempi, erotus maksetaan sinulle.

Kuntoutusavustus

Sinulle voidaan maksaa kuntoutuksen odotus- ja kuntoutussuunnitelman laatimisen ajalta harkinnanvaraista kuntoutusavustusta, jos sinulla ei ole muuta toimeentuloa. Kuntoutusavustus on työkyvyttömyyseläkkeen suuruinen ilman 33 prosentin kuntoutuskorotusta.

Kuntoutuksesta aiheutuvat kulut

Kuntoutuksesta aiheutuvia kuluja korvataan erikseen. Korvattavien kulujen yksityiskohdat käyvät ilmi kuntoutuslupauksesta ja sen liitteenä annettavista ohjeista. Esimerkiksi matkakustannuksia, kirjoja ja muita opiskelutarvikkeita ja vuokratilakustannuksia vieraalla paikkakunnalla opiskelevalle on korvattu.

Turvaa työkyvyn heiketessä

Jos sairastut, etkä kuntoutuksen avullakaan pysty jatkamaan työssäsi, voit saada työkyvyttömyyseläkkeen.

Työkyvyttömyyden vuoksi myönnettäviä eläkkeitä ovat

- kuntoutustuki ja osakuntoutustuki (määräaikaista)
- työkyvyttömyyseläke ja osatyökyvyttömyyseläke (toistaiseksi myönnettäviä).

Työkyvyttömyyseläkkeen edellytykset ovat pääpiirteittäin samat kaikilla työaloilla. Yksityiskohdissa julkisen puolen, kuten valtion ja kuntien työntekijöiden eläkkeissä on kuitenkin joitakin eroja verrattuna yksityisten alojen työkyvyttömyyseläkkeisiin. Näistä erityispiirteistä saat tietoja Kevasta.

Työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää 18–62-vuotiaalle.

Työkyvyttömyyseläke

Voit saada työkyvyttömyyseläkkeen, jos työkykysi on alentunut sairauden, vian tai vamman vuoksi vähintään vuoden ajaksi. Jos tulet työkyvyttömäksi täytettyäsi 63 vuotta, sinulle myönnetään vanhuuseläke työkyvyttömyyseläkkeen asemasta.

Jos työkykysi on alentunut vähintään 60 prosentilla, eikä kuntoutuksella ole saatu tuloksia, tulee kyseeseen täysi työkyvyttömyyseläke. Se myönnetään toistaiseksi, jos työkyvyn palautuminen on epätodennäköistä. Yleensä työkyvyttömyyseläkettä edeltää Kelan maksama sairauspäiväraha.

Työkyvyttömyyseläke jatkuu vanhuuseläkeikään saakka, ellei työkyvyssäsi tapahdu muutoksia.

Jos työkyvyn palautumisesta on toiveita, myönnetään eläke määräaikaista. Määräaikainen työkyvyttömyyseläke on nimeltään kuntoutustuki.

Kuntoutustuen saajalle tehdään erityinen hoito- ja kuntoutussuunnitelma. Koulutuksesi ja työhistoriasi perusteella pyritään selvittämään, millainen työ sinulle sopii jäljellä oleva työkyky huomioita ottaen.

Työkyvyttömyyden arviointi

Työkyvyttömyyden määrittelyn pohjana on lääkärintodistus terveydentilastasi (B-lääkärintodistus). Päätöstä tehtäessä käytetään sekä lääketieteellistä että sosiaalis-taloudellista arviointia.

Jälkimmäisessä arvioidaan jäljellä olevaa työkykyäsi sekä mahdollisuutta hankkia ansiotuloja. Huomioon otetaan myös ikäsi, koulutuksesi sekä aiempi työkokemuksesi. Työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää lievemmin ehdoin 60 vuotta täyttäneille.

Omalta eläkelaitokseltasi saat henkilökohtaista neuvontaa työkyvyttömyyseläkkeestäsi. Myös Eläketurvakeskus ja Kelan paikallistoimistot neuvovat eläkeasioissa yleisellä tasolla.

Osatyökyvyttömyyseläke

Sinulle voidaan myöntää osatyökyvyttömyyseläke, jos työkyky on alentunut, mutta selviydyt kuitenkin osa-aikatyöstä tai entistä kevyemmistä tehtävistä.

Osatyökyvyttömyyseläkkeelle voit siirtyä suoraan työstä. Sinulla on mahdollisuus hakea työssä ollessasi ennakkopäätöstä oikeudestasi osatyökyvyttömyyseläkkeeseen. Myönteinen ennakkopäätös on voimassa yhdeksän kuukautta, jonka aikana voit harkita, milloin siirryt eläkkeelle.

Eläkkeen saannin ehtona on, että ansiotasosi alenee vähintään 40 prosentilla aikaisemmasta vakiintuneesta keskiansiosta. Ansioiden aleneminen toteutetaan yleensä työaika vähentämällä tai muuttamalla työtehtäviä.

Osatyökyvyttömyyseläkkeen saamiseksi yrittäjän on vähennettävä yrittäjätoimintaansa enintään 60 prosenttiin kokoaikaisesta.

Osa-aikatyön puuttuminen ei kuitenkaan estä osatyökyvyttömyyseläkkeen saamista. Jos olet työtön, voit ilmoittautua työ- ja elinkeinotoimistoon työnhakijaksi ja saada eläkkeesi lisäksi vähennettyä työttömyyspäivärahaa. Työttömyyspäivärahasta vähennetään osatyökyvyttömyyseläkkeen määrä.

Määrääjäksi myönnettävä osatyökyvyttömyyseläke on nimeltään osakuntoutustuki.

Työkyvyttömyyseläkkeen määrä

Työkyvyttömyyseläkkeesi muodostuu työsuhteistasi sekä mahdollisesta yrittäjätoiminnastasi karttuneesta eläkkeestä. Lisäksi työkyvyttömyyseläkkeeseen lasketaan tulevan ajan eläkkeen osa. Tulevan ajan eläkkeen osa tarkoittaa si-

tä, että eläkettä karttuu todellisen työskentelyajan lisäksi myös laskennalliselta ajalta eli ajalta eläketapahtumavuoden alusta vanhuuseläkeikään saakka.

Sinulla on tulevan ajan eläkeoikeus, jos olet ansainnut työansioita vähintään 16 223,61 euroa (vuonna 2012) työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltäneiden kymmenen kalenterivuoden aikana. Jos työansioita on vähemmän, eläkkeesi on työkyvyttömyyden alkamiseen mennessä karttuneen eläkkeen suuruisen ilman tulevan ajan osuutta.

Eläkettä karttuu tulevalta ajalta 63 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun saakka. Karttuma on 1,5 prosenttia vuodessa eläkettä edeltäneestä vakiintuneesta ansiosta. Vakiintunut ansio määräytyy pääsääntöisesti työkyvyttömäksi tuloa edeltäneiden viiden viimeisen kalenterivuoden ansioiden perusteella.

Tulevan ajan ansiota laskettaessa otetaan huomioon työansiot ja sosiaali-etuuskien perusteena olevat ansiot. Sosiaalietuuksia ovat muun muassa sairaus-, työttömyys-, vanhempainpäiväraha ja vuorotteluvapaakorvaus.

Työkyvyttömyyseläke ja määräaikainen kuntoutustuki määräytyvät samalla tavalla. Kuntoutustukea saavan henkilön eläkkeeseen maksetaan kuitenkin aktiivisen kuntoutuksen ajalta 33 prosentin korotus, jos hänen työhön paluutaan tuetaan ammatillisella kuntoutuksella.

Osatyökyvyttömyyseläke on puolet täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä.

Työkyvyttömyyseläkkeeseen tehdään 24–55-vuotiaalle kertakorotus, kun eläke on jatkunut yhtäjaksoisesti viisi vuotta. Korotus on sitä suurempi mitä nuorempana työkyvyttömyys on alkanut. Kertakorotus maksettiin ensimmäisen kerran vuonna 2010.

Elinaikakertoimen vaikutus työkyvyttömyyseläkkeeseen

Karttunut eläke tarkistetaan työkyvyttömyyden alkamisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella heti eläkkeen alkaessa. Tulevan ajan eläkkeen osaan elinaikakerroin ei vaikuta.

Työttömyyseläke ennen vuotta 1950 syntyneille

Työttömyyseläke on poistuva eläke-etuus eikä uusia työeläkelakien mukaisia työttömyyseläkkeitä enää myönnetä. Jos olet syntynyt ennen vuotta 1950 ja täyttänyt 62 vuotta siinä vaiheessa, kun täytät kaikki työttömyyseläkkeen saamisen edellytykset, sinulle myönnetään työttömyyseläkkeen sijaan varhenta- maton vanhuuseläke. Eläke haetaan kuten työttömyyseläke.

Eläkkeen saaminen edellyttää, että

- olet saanut enimmäismäärän (500 pv) ansiopäivärahaa tai vastaavalta ajalta peruspäivärahaa

- olet ollut viimeisen 15 vuoden aikana vähintään 5 vuotta ansiotyössä Suomessa tai EU/ETA-maassa
- olet työttömänä työnhakijana työ- ja elinkeinotoimistossa (TE-toimisto) eikä sinulle voida osoittaa työtä.

Kela myöntää edelleen työttömyyseläkkeen ennen vuotta 1950 syntyneelle alle 65-vuotiaalle pitkäaikaistyöttömälle, joka täyttää työttömyyseläkkeen saantiedellytykset.

Työttömyyseläkkeen määrä

Työttömyyseläkkeenä maksetaan eläke, joka sinulle on karttunut eläkkeen alkamiseen mennessä. Eläkkeesi muuttuu vanhuuseläkkeeksi, kun täytät 63 vuotta. Tällöin eläkkeeseen lisätään tulevan ajan eläkkeenosa, jos sinulla on siihen oikeus. Tulevan ajan eläkkeenosa on laskennallinen eläke, joka laskeaan eläketapahtumavuoden alusta sen kuukauden loppuun asti, jolloin täytät 63 vuotta. Tältä ajalta eläkettä karttuu 1,3 prosenttia vuodessa.

Elinaikakerroin ei vaikuta työttömyyseläkkeeseen. Sitä ei myöskään sovelleta, kun työttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

Ulkomaanmatka ja työttömyyseläke

Työttömyyseläkkeellä ollessasi voit matkustaa tai jopa muuttaa toiseen EU- tai ETA-maahan. Eläke maksetaan normaalisti edellyttäen, että työttömyytesi jatkuu. Yli kuukauden pituisesta matkasta tai muutosta muuhun kuin EU- tai ETA-maahan pitää kuitenkin ilmoittaa eläkkeen maksajalle.

Työttömyysturva vuonna 1950 ja sen jälkeen syntyneille

Jos olet syntynyt vuonna 1950 tai sen jälkeen, sinulla ei ole oikeutta työttömyyseläkkeeseen. Työttömyysajan toimeentulosi hoidetaan kokonaisuudessaan työttömyysturvan avulla.

Tietyin edellytyksin voit saada työttömyyspäivärahaa 500 päivän enimmäisajan lisäksi lisäpäiviltä. Oikeus lisäpäiviin on, jos olet täyttänyt 59 vuotta ennen enimmäisajan täyttymistä ja olet ollut eläkkeeseen oikeuttavassa työssä vähintään viisi vuotta viimeisen 20 vuoden aikana ennen lisäpäivien alkamista. Vuonna 1955 ja sen jälkeen syntyneille lisäpäiviin oikeuttava ikäraja on 60 vuotta. Lisäpäivärahaa voit saada enintään sen kuukauden loppuun, jona täytät 65 vuotta.

Lisäpäivillä ollessasi voit halutessasi hakea vanhuuseläkkeesi maksuun jo 62-vuotiaana, eikä karttuneeseen eläkkeeseen tehdä varhennusvähennystä.

Vanhuuseläkehakemuksen liitteeksi sinun on toimitettava päivärahan maksajan todistus työttömyyspäivärahan lisäpäivistä.

Jos olet yrittäjä, sinulla ei ole oikeutta lisäpäiviin, eikä vähentämättömään vanhuuseläkkeeseen 62-vuotiaana.

Työttömyysturvaan liittyvissä asioissa saat lisätietoja omasta työttömyyskassastasi, Työttömyyskassojen yhteisjärjestöstä (TYJ) tai Kelasta.

Perhe-eläke turvaa toimeentulon leskelle ja lapsille

Leskelle ja lapsille maksettava perhe-eläke turvaa toimeentuloa aviopuolison tai vanhemman kuoltua.

Perhe-eläke jakaantuu leskeneläkkeeseen ja lapseneläkkeeseen.

Perhe-eläkkeeseen on oikeus alle 18-vuotiaalla lapsella, leskellä ja erään edellytyksin entisellä puolisoilla. Rekisteröidyn parisuhteen osapuolella on oikeus leskeneläkkeeseen samoin edellytyksin kuin aviopuolisolla. Avoliitossa olevalla ei ole leskeneläkeoikeutta.

Lapseneläkkeen saa edunjäntäjän oma lapsi ja adoptiolapsi sekä lesken lapsi, joka asui edunjäntäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa. Sama koskee myös rekisteröidyssä parisuhteessa elävän vanhemman kanssa samassa taloudessa elävää lasta. Kasvatilapsi ei saa työeläkelakien mukaisista perhe-eläkettä.

Perhe-eläke on pääpiirteittäin samanlainen kaikissa eläkelaeissa. MEL:n mukaisessa perhe-eläkkeessä on kuitenkin joitain erityissäädöksiä, joista saa tietoa Merimieseläkekassasta.

Lesken oikeus perhe-eläkkeeseen

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos puolisoilla on tai on ollut yhteinen lapsi. Lisäksi edellytetään, että puoliset olivat edunjäntäjän kuollessa naimisissa ja avioliitto oli solmittu ennen kuin edunjäntäjä täytti 65 vuotta.

Lapseton leski saa leskeneläkkeen, jos kaikki seuraavat ehdot täyttyvät:

- avioliitto on solmittu ennen kuin leski on täyttänyt 50 vuotta
- avioliitto on jatkunut vähintään viisi vuotta
- avioliitto on solmittu ennen kuin edunjäntäjä täytti 65 vuotta
- leski on vähintään 50-vuotias puolison kuollessa tai leski on saanut työkyvyttömyyseläkettä vähintään kolme vuotta.

Ennen 1.7.1950 syntynyt lapseton leski voi saada leskeneläkkeen lievemmin ehdoin, jos avioliitto oli solmittu ennen 1.7.1990.

Leskeneläkeoikeus on myös entisellä puolisoilla, jos edunjäittäjä oli velvollinen maksamaan hänelle elatusapua. Elatusvelvollisuudesta on oltava tuomioistuimen tai sosiaaliviranomaisten päätös.

Ei oikeutta leskeneläkkeeseen

Avoliitossa eläneillä ei ole työeläkelakien mukaista leskeneläkeoikeutta. Sitä ei myöskään ole alle 50-vuotiaalla lapsettomalla leskellä.

Leskeneläkeoikeutta ei myöskään ole silloin, kun leskeksi jäänyt puoliso oli jo avioliittoa solmittaessa täyttänyt 50 vuotta, eikä avioparilla ole yhteistä lasta.

Toisaalta, jos 50 vuotta täyttänyt leski menee uudelleen naimisiin, ei uudesta avioliitosta synny leskeneläkeoikeutta, vaan aikaisempi maksussa oleva leskeneläke jatkuu.

Yli 65-vuotiaana solmittu avioliitto ei missään tapauksessa tuo oikeutta leskeneläkkeeseen.

Perhe-eläkkeen määrä

Perhe-eläke määräytyy edunjäittäjän työssään ansaitseman eläkkeen mukaan.

Ellei edunjäittäjä kuollessaan ollut eläkkeellä, perhe-eläke määräytyy sen työkyvyttömyyseläkkeen mukaan, jonka edunjäittäjä olisi saanut kuolinhetkellään.

Enimmillään leski voi saada puolet edunjäittäjän eläkkeestä. Leskeneläkkeen määrään vaikuttavat lasten lukumäärä ja lesken omat eläkkeet tai ansiotulot. Lesken omat tulot eivät kuitenkaan vaikuta leskeneläkkeeseen ennen kuin nuorin lapsista täyttää 18 vuotta.

Leskeneläkkeen määrään vaikuttaa myös entiselle puolisolle mahdollisesti maksettava leskeneläke.

Leskeneläke maksetaan leskelle hänen omien eläkkeiden tai palkkatulojen lisäksi.

Leskeneläkkeen määrä ilmenee tämän esitteen numeroliitteessä olevasta Vähennetty leskeneläke -taulukosta.

Lapsneläkkeeseen vaikuttaa edunsaajina olevien lasten määrä. Jos lapsia on useita, kukin lapsi saa oman, yhtä suuren osansa perhe-eläkkeestä.

Elinaikakerroin ja perhe-eläke

Elinaikakerrointa ei sovelleta erikseen perhe-eläkkeeseen, koska perhe-eläke lasketaan sellaisen edunjäittäjän eläkkeen tai laskennallisen eläkkeen perusteella, johon elinaikakerrointa on jo sovellettu.

Leskeneläkkeen vähentämisessä käytettävään lesken laskennalliseen eläkkeeseen sovelletaan elinaikakerrointa kuten normaaliin työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Perhe-eläkkeen maksaminen

Perhe-eläke alkaa kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta. Jos perhe-eläkkeen hakeminen viivästyy, eläkettä maksetaan kuuden kuukauden ajalta takautuvasti ja pätevistä syistä pidemmältäkin ajalta.

Leskeneläkettä voidaan maksaa leskelle hänen kuolemaansa saakka. Jos hän kuitenkin solmii uuden avioliiton alle 50-vuotiaana, leskeneläke lakkaa. Tällöin hänelle maksetaan kertasuorituksena kolmen vuoden leskeneläke.

Yli 50-vuotiaana solmittu uusi avioliitto ei vaikuta leskeneläkkeen maksuun.

Lapseneläke lakkaa, kun lapsi täyttää 18 vuotta tai jos hänet annetaan otolapiseksi.

Perheelle turvaa myös muualta

Perheen turvaa on voitu parantaa työnantajien lisäeläkkeillä, yksityisellä eläkevakuutuksella tai henkivakuutuksella.

Jos perheen tulot ovat pienet, myös Kelasta voi saada perhe-eläkettä. Lapsille maksetaan aina lapseneläkkeen perusmäärä. Alle 65-vuotiaalle leskelle, joka ei vielä saa omaa eläkettä, maksetaan alkueläkettä kuusi kuukautta. Lisätietoja saat Kelasta.

Perheellä voi olla oikeus perhe-eläkkeeseen myös edunjäntäjän muissa EU-, ETA-maissa, Sveitsissä tai muissa sosiaaliturvasopimusmaissa tekemän työn perusteella.

Alle 65-vuotiaan työntekijän omaiset voivat saada ryhmähenkivakuutus-korvauksen Työntekijäin ryhmähenkivakuutuspoolista. Yrittäjillä ei vastaavaa oikeutta ole. Lisätietoja saat Työntekijäin ryhmähenkivakuutuspoolista (Henkivakuutusosakeyhtiö Retro).

Perhe-eläkkeitä maksetaan myös pakollisista tapaturma- ja liikennevakuutuksista. Näitä eläkkeitä voidaan maksaa myös avopuolisolle. Nämä eläkkeet ovat ensisijaisia työeläkelakien mukaisiin perhe-eläkkeisiin nähden, joten ne vähennetään perhe-eläkkeestä.

Eläkettä on haettava

Kaikkia eläkkeitä täytyy hakea eläkehakemuksella. Työ- ja kansaneläkkeen hakemiseen riittää yksi hakemus. Voit hakea eläkettä paperilomakkeella tai verkossa täytettävällä ja tulostettavalla lomakkeella. Hakemuslomakkeet löytyvät

osoitteesta www.tyoelake.fi. Samassa osoitteessa on sähköinen eläkkeen hakemispalvelu, jossa vanhuuseläkehakemuksen voi tehdä sähköisesti kirjautumalla palveluun.

Vanhuuseläkehakemus on hyvä tehdä noin kaksi kuukautta ennen eläkkeelle jäämistä. Merkitse hakemukseesi päivämäärä, josta alkaen haet eläkettäsi.

Ennen kuin jätät **osa-aikaeläkehakemuksen**, neuvottele työnantajasi kanssa osa-aikatyön työajasta ja ansioista sekä eläkkeelle siirtymisesi ajankohdasta. Osa-aikaeläkkeen määrä on myös hyvä selvittää etukäteen omasta eläkelaitoksesta. Yrittäjän on hyvä selvittää osa-aikaeläkeoikeutensa omasta eläkelaitoksestaan ennen hakemuksen jättämistä.

Työkyvyttömyyseläkkeen ja kuntoutustuen hakeminen ovat sidoksissa sairausvakuutuksen päivärahaan. **Työkyvyttömyyseläkehakemuksen** liitteeksi tarvitset lääkärin B-lausunnon terveydentilastasi. Jos et saa tai hae sairausvakuutuksen päivärahaa lainkaan, voit hakea suoraan eläkettä tai kuntoutustukea.

Työttömyyseläkehakemuksen voit täyttää vasta sitten, kun olet saanut työttömyyspäivärahan maksajalta todistuksen siitä, että olet saanut enimmäismäärän työttömyyspäivärahaa. Tarvitset todistuksen eläkehakemuksesi liitteeksi. Ennen eläkkeen hakemista sinun pitää vielä hankkia todistukseen työ- ja elinkeinotoimiston merkintä työttömyytesi jatkumisesta.

Leskeneläkettä haetaan **perhe-eläkehakemuslomakkeella**. Jos perhe-eläkettä haetaan lapselle, täytetään jokaista lasta kohden oma **lapsen perhe-eläkehakemuslomake**.

Jos haet eläkettä ulkomailta, sinun pitää täyttää hakemuksesi lisäksi **Liite U**, johon merkitset tiedot työstäsi tai asumisestasi ulkomailla. Ulkomailla pysyvästi asuvan tulee jättää eläkehakemuksensa asuinmaassaan eläkeasioita hoitamaan yhdyslaitokseen, joka toimittaa hakemuksen edelleen Suomeen.

Julkisilla aloilla työskentelevät voivat käyttää **Kevan** omaa sähköistä hakemispalvelua, jossa voi hakea vanhuus-, osa-aika ja perhe-eläkettä. Muita eläkeitä haetaan paperilomakkeella.

Eläkepäätös

Voit jättää eläkehakemuksesi mihin tahansa yksityisen tai julkisen alan eläkelaitokseen tai vakuutusyhtiön konttoriin, Eläketurvakeskukseen, Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen asiamiehelle tai Kelan palvelupisteeseen. Saat myös niiltä kaikilta hakemuslomakkeita sekä eläkkeen hakemiseen liittyviä ohjeita ja neuvoja.

Eläkepäätöksen antaa yleensä sen eläkelaitos, jossa on vakuutettu eniten ansioita kahden viimeisen kalenterivuoden aikana. Päätösyhdistelmä sisältää sekä yksityisten että julkisten alojen palvelussuhteista karttuneet eläkkeet.

Kansaneläkepäätöksen antaa Kela.

Eläkkeen maksaminen

Työeläke maksetaan kerran kuukaudessa. Maksupäivä vaihtelee eläkelaitoksittain, mutta monella eläkelaitoksella se on kuukauden ensimmäinen pankkipäivä.

Työeläke maksetaan myös ulkomaille eläkkeensaajan kansalaisuudesta riippumatta.

Eläke maksetaan yleensä eläkkeenhakijalle. Joissain tapauksissa eläke tai osa siitä voidaan maksaa edunvalvojalle, sosiaalilautakunnalle, työnantajalle, työttömyyskassalle tai Kelalle.

Kertasuoritus ja viivästyskorotus

Eläke voidaan maksaa kertasuorituksena, jos sen määrä on pieni.

Alle 50-vuotiaalle leskelle maksetaan kolmen vuoden leskeneläke kertasuorituksena, jos hän solmii uuden avioliiton.

Eläkkeeseen maksetaan viivästyskorotus, jos eläkkeen maksaminen on eläkelaitoksesta johtuvasta syystä viivästynyt. Korotus lasketaan viivästysajan jokaiselta päivältä. Viivästysaika alkaa kolmen kuukauden kuluttua sen kalenterikuukauden päättymisestä, jolloin eläkehakemus tai muu eläkekäsittelyyn tarvittava selvitys on otettu vastaan. Viivästysaika voi kuitenkin alkaa aikaisintaan eläkkeen alkamista seuraavan kuukauden alusta.

Muutokset ja keskeytykset eläkkeen maksussa

Työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen voidaan keskeyttää määräajaksi tai lakkauttaa kokonaan, jos eläkkeensaajan työskentelyssä tai työkyvyssä tapahtuu muutoksia eläkkeen myöntämisen jälkeen. Työkyvyttömyyseläke voidaan jättää lepäämään työansioden takia vähintään kolmeksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksi vuodeksi kerrallaan.

Muutoksia eläkkeen maksamiseen voidaan tehdä eläkkeensaajan ja eläkelaitoksen aloitteesta.

Jos osa-aikaeläkkeensaaja lomautetaan yli kuudeksi viikoksi, osa-aikaeläke lakkautetaan lomautuksen alkamista seuraavan kuuden viikon kuluttua. Alle kuuden viikon lomautus ei sellaisenaan lakkautta osa-aikaeläkettä. Lakkauttaminen voi kuitenkin tulla kysymykseen, jos vuosiansiot laskevat alle minimirajan.

Työttömyyseläkkeen maksu keskeytetään, jos eläkkeensaajan työansiot nousevat 675,98 euroon kuukaudessa vuonna 2012. Eläke voi olla keskeytyneenä enintään vuoden. Jos keskeytys kestää pitempään, lakkaa työttömyyseläke keskeyttämisajankohdasta lukien.

Eläke ulkomailta

Jos olet työskennellyt EU- tai ETA-maissa ja Sveitsissä, sinulla voi olla oikeus eläkkeeseen myös näistä maista. Suomen kanssa sosiaaliturvasopimuksen tehneet maat maksavat myös eläkkeen Suomeen. Kaikissa sopimuksissa on eläkkeitä koskevia sääntöjä, mutta eläke-edut ovat kuitenkin kunkin maan kansallisen lainsäädännön mukaiset.

Sopimuksettomassa maassa vakuutetusta työstä karttunutta eläkettä ei välttämättä makseta Suomeen. Eri valtioiden kansallinen lainsäädäntö saattaa rajoittaa eläkkeiden saamista tai maksamista ulkomaille. Neuvoja eläkkeen hakemiseen ja apua ulkomaan yhteystietojen selvittämiseen saat Eläketurvakeskuksesta.

Eläkkeen hakeminen ulkomailta

Ulkomailta saatavia eläkkeitä haetaan samalla hakemuksella kuin Suomen eläkkeitä. Hakemukseen tulee liittää Liite U. Siinä kysytään tietoja ulkomailta olosta ja työskentelystä. Ulkomailta karttuneen eläkkeen hakeminen on hyvä aloittaa ajoissa.

Eläkkeen hakeminen EU- ja ETA-maista sekä maista, joiden kanssa Suomella on kahdenvälinen sosiaaliturvasopimus, on nykyisin melko yksinkertaista. Hakijan asuessa Suomessa Eläketurvakeskus hoitaa hakemusliikenteen näihin maihin.

Sosiaaliturvasopimusten ulkopuolelle jää vielä lukuisa joukko maita, joista eläkkeitä ei välttämättä makseta Suomeen. Eläkeoikeuden selvittäminen ja eläkkeen hakeminen näistä maista jää hakijan itsensä huolehdittavaksi. Eri maiden yhteystietoja voi kysyä Eläketurvakeskuksesta.

Liite U täytettävä huolellisesti

Liite U on syytä täyttää huolellisesti, koska siinä annetut tiedot ovat lähtökohdانا eläkeoikeuden selvittämiseksi ulkomailta. Mukaan on hyvä liittää kopiot ulkomaan työskentelyä koskevista asiakirjoista, esimerkiksi työtodistuksista sekä ulkomaan vakuutusnumero (henkilötunnusta vastaava).

Eläkepäätökseen voit hakea muutosta

Jos olet tyytymätön eläkepäätökseesi, voit valittaa. Ohjeet löytyvät päätöksestä. Valitus on tehtävä kirjallisesti.

Toimita valituksesi päätöksen antaneeseen eläkelaitokseen, jolla on mahdollisuus itse oikaista päätöksensä, jos se suostuu kaikkiin vaatimuksiisi.

Ulkomailta saatuun eläkepäätökseen voit hakea muutosta siitä maasta, josta olet saanut päätöksen. Valituksen voit jättää suomalaiseen eläkelaitokseen, jos päätös on toisen EU-maan tai sosiaaliturvasopimusmaan antama.

Eläkkeet verotettavaa tuloa

Työeläke ja kansaneläke ovat veronalaista tuloa. Eläketulon verotus poikkeaa palkkatulon verotuksesta eläketulovähennyksen vuoksi. Eläketulovähennys koskee sekä valtion- että kunnallisveroa. Vähennyksen määrä riippuu eläkkeensaajan kaikista verotettavista tuloista. Verottaja ottaa eläketulovähennyksen huomioon ennakonpidätysprosentissa.

Pelkästä kansaneläkkeestä ei peritä eläketulovähennyksen ansiosta veroa lainkaan.

Jotta ennakkovero olisi alusta alkaen kohdallaan lopullisen verotuksen kanssa, pyydä heti eläkepäätöksen saatuasi uusi pidätysprosentti verotoimistosta. Verotoimisto tarvitsee veroprosentin laskemista varten selvityksen kaikista kuluvan vuoden tuloista.

Sinun tulee toimittaa verotustietosi omaan eläkelaitokseen vain eläkkeen maksun alkamisvuonna. Jatkossa eläkelaitos saa tiedot suoraan verottajalta.

Työnteko eläkkeellä

Voit vanhuuseläkkeellä tai varhennetulla vanhuuseläkkeellä ollessasi mennä uuteen työsuhteeseen tai aloittaa yritystoiminnan. Se ei vaikuta maksussa olevaan eläkkeeseen. Sinulle karttuu eläkkeen rinnalla saaduista työansioista uutta eläkettä 1,5 % vuodessa enintään 68-vuotiaaksi asti.

Jos ryhdyt eläkkeellä ollessasi yrittäjäksi, voit ottaa itsellesi vapaaehtoisen YEL-vakuutuksen.

Vanhuuseläkkeen rinnalla karttuneen eläkkeen saat hakemuksesta maksuun 68 vuoden iän täyttämisestä lähtien.

Työkyvyttömyyseläke ja työnteko

Työkyvyttömyyseläkkeeseen liittyy ansioraja. Harkitessasi ansiotyön tekemistä työkyvyttömyyseläkkeellä ollessasi, selvitä ennen työn aloittamista eläkelaitoksestasi, minkä verran voit ansaita. Eläkkeen maksu voidaan ansiotulojen takia keskeyttää tai lakkauttaa kokonaan. Täysi eläke voidaan myös muuttaa osatyökyvyttömyyseläkkeeksi.

Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluun edistämiseksi on säädetty määräaikaislaki, joka on voimassa 1.1.2010 - 31.12.2013. Sen mukaan työkyvyttömyyseläkkeellä oleva voi ansaita aina vähintään takuueläkkeen määrän, joka on 713,73 euroa kuukaudessa (vuonna 2012).

Jos eläkkeesi maksaminen on keskeytetty tai jätetty lepäämään työnteen vuoksi, on töiden lopettamisesta itse ilmoitettava eläkelaitokselle, jotta eläkkeesi maksaminen voi jälleen alkaa. Eläke voi olla lepäävänä kerrallaan vähintään kolme kuukautta ja enintään kaksi vuotta.

Työnteko ja työttömyyseläke

Voit työttömyyseläkkeesi rinnalla tehdä jonkin verran työtä ilman, että työansiot vaikuttavat eläkkeen maksuun. Työansioille on kuitenkin määritelty ansioraja 675,98 euroa kuukaudessa, joka ei saa ylittyä. Jos ansioraja ylittyy, työnteosta pitää ilmoittaa eläkkeen maksajalle, joka keskeyttää eläkkeen maksun. Maksu voi jatkua vasta sitten, kun ansioraja ei enää ylity. Työttömyyseläke lakkaa kokonaan, jos maksu on keskeytetty yli vuoden ajaksi.

Ansiotulona pidetään rahapalkkaa ja luontoisetuja tai yrittäjätuloa. Vain työnteosta saatu ansio vaikuttaa työttömyyseläkkeeseen, eivät pääomatulot.

Pienen työeläkkeen rinnalle kansaneläke

Jos työeläke jää pieneksi, voit saada sen lisäksi kansaneläkettä. Kansaneläkkeen vanhuuseläkeikä on 65 vuotta. Sen voi ottaa varhennettuna aikaisintaan 62-vuotiaana, jolloin se maksetaan vähennettynä. Kansaneläkkeen määrään vaikuttaa 63 vuoden ikään saakka karttunut työeläke. Myös hakijan siviilisääty vaikuttaa kansaneläkkeen määrään. Kansaneläkettä ei makseta, jos muut eläketulot ylittävät esitteen lopussa olevassa numeroliitteessä mainitut rajamäärät.

Kansaneläkelaki sisältää myös joitain tukia, joita voidaan maksaa työ- ja kansaneläkkeensaajille. Kansaneläke-etuuksia tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksillä elinkustannusten nousua vastaavasti. Lisätietoja saat Kansaneläkelaitoksesta.

Takuueläke

Laki takuueläkkeestä tuli voimaan 1.3.2011. Takuueläkkeellä turvataan pienimpien eläketulojen varassa elävien toimeentulo. Kansaneläkelaitos maksaa takuueläkettä henkilöille, joiden kokonaiseläke ennen verotusta on pienempi kuin takuueläkkeen määrä, 713,73 euroa kuukaudessa (vuonna 2012).

Takuueläkettä ei kuitenkaan makseta, jos hakija saa pelkästään osa-aika-eläkettä, osatyökyvyttömyyseläkettä tai perhe-eläkettä.

Takuueläkettä voi hakea Kansaneläkelaitokselta.

Kelan lapsikorotus

Kansaneläkelaitos maksaa lapsikorotusta työeläkkeen saajalle, jolla on huoltavanaan alle 16-vuotiaita lapsia. Korotus on jokaista lasta kohden 21,23 euroa kuukaudessa.

Sen voivat saada täyttää työkyvyttömyyseläkettä, työttömyyseläkettä, vanhuuseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä saavat. Työeläkkeen määrä ei vaikuta lapsikorotukseen, joten sen saa myös pelkkää työeläkettä saava. Kelan lapsikorotusta haetaan nimensä mukaisella lomakkeella.

Työeläkeote entistä kattavampi

Työeläkeotteesta löydät työskentely- ja ansiotietosi sekä yksityisiltä että julkisilta aloilta huhtikuusta lähtien. Lisäksi otteessa on tiedot karttuneesta työeläkkeestäsi sekä tiedot eräiden sosiaalivakuutusetuksien perusteella karttuneesta eläkkeestä. Otteessa on tavallisesti myös arvio työkyvyttömyyseläkkeestä ja vanhuuseläkkeestä 63-, 65- ja 68-vuotiaana.

Voit tarkistaa omat eläketietosi kätevästi oman eläkelaitoksesi verkkopalvelusta tai www.tyoelake.fi-palvelusta. Tietojen tarkistaminen edellyttää tunnistautumista joko sirullisella henkilökortilla tai pankkien suojattujen verkkoyhteyksien avulla.

Ilmoita työeläkeotteessa olevista puutteista omaan työeläkelaitokseesi tai Eläketurvakeskukseen.

NUMEROLIITE 2012

Indeksiluvut

Työeläkejärjestelmässä on kolme eri indeksiä. Palkkakerroin koskettaa kaikkia työssäkäyviä. Palkkakertoimessa palkkojen muutos vaikuttaa 80 ja hintojen muutos 20 prosenttia. Sillä tarkistetaan eläkkeen perusteena olevia ansioita ja työeläkelakien rahamääriä. Työeläkeindeksillä tarkistetaan kaikkia maksettavia eläkkeitä eläkkeensaajan iästä riippumatta. Indeksissä palkkojen muutos vaikuttaa 20 ja hintojen muutos 80 prosenttia. Siirtymäajan indeksin pisteluku on 2663 vuonna 2012 (korotus 3,29 %). Sillä tarkistetaan niitä työaikaansia ansioita, joista eläke lasketaan vuonna 2004 voimassa olleiden säännösten mukaan.

Vuosi	Palkkakerroin	Työeläkeindeksi
2012	1,291 (korotus 3,03 %)	2407 (korotus 3,61 %)

Työeläkelakien eurorajoja

TyEL-kuukausipalkan alaraja, jolla tullaan lain piiriin:

54,08 euroa kuukaudessa

YEL-työtulon alaraja: 7105,84 euroa vuodessa.

YEL-työtulon yläraja: 161 375,00 euroa vuodessa.

MYEL-työtulon sekä apurahan saajan vakuuttamisvelvollisuuden alaraja: 3 552,92 euroa vuodessa.

Palkansaajien työeläkevakuutusmaksut

Työntekijän eläkelaki (TyEL) tuli voimaan 1.1.2007. Vuoden 2012 keskimääräinen TyEL:n mukainen työeläkevakuutusmaksu on 22,8 % palkoista. Työntekijän maksu on alle 53-vuotiaalle 5,15 % ja yli 53-vuotiaalle 6,50 %. Työnantajan maksuksi muodostuu keskimäärin 17,35 %. TyEL:n mukaisen tilapäisen työnantajan maksutaso on 23,3 %, josta työntekijän maksuosuus vähentämällä saadaan työnantajan työeläkevakuutusmaksu.

MEL

Merimieseläkelain mukainen vakuutusmaksu on 22,4 % palkasta. Sekä työnantaja että työntekijä maksavat 11,2 %.

Yrittäjien työeläkevakuutusmaksut

Yrittäjä vastaa itse YEL- tai MYEL-maksuistaan. Maksu peritään vakuutuksessa vahvistetusta työtulosta.

YEL

Alle 53-vuotiaan YEL-maksu on 22,50 % ja 53 vuotta täyttäneen 23,85 % työtulosta. Ensimmäistä kertaa YEL:n mukaista yritystoiminnan aloittava yrittäjä voi saada 25 prosentin alennuksen va-kuutusmaksuunsa 48 ensimmäisen kuukauden ajan.

MYEL

Alle 24 893,37 euron työtulosta vakuutusmaksu on 11,0250 % alle 53-vuotiaalle ja 11,6865 % 53 vuotta täyttäneelle. 24 893,37–39 118,22 euron väliseltä osalta vakuutusmaksu nousee liukuvasti. Yli 39 118,22 euron työtulosta vakuutusmaksu on 22,50 % alle 53-vuotiaalle ja 23,85 % 53 vuotta täyttäneelle. MYEL-vakuutettujen keskimääräinen maksuprosentti on 11,8 %.

Yleinen viivästyskorko on 8,0 % 30.6.2012 saakka. Se lisätään mm. viivästyneisiin vakuutusmaksuihin ja eläkkeisiin.

Yrittäjän työttömyysturva

Yrittäjän työtulon on oltava vähintään 8 520 euroa vuodessa, jotta hän pääsisi työttömyysturvan piiriin.

Työnantajan sosiaaliturvamaksu

Työnantajan sosiaaliturvamaksu muodostuu pelkästään sairausvakuutusmaksusta, joka on vuonna 2012 kaikilla työnantajilla 2,12 % palkasta.

Tapaturmavakuutus

Maksu vaihtelee tapaturmarisikin mukaan 0,3–8 prosenttiin. Keskimääräinen maksu on 0,9 % palkkasummasta.

Maatalousyrittäjät maksavat 31,46 euron perusmaksun ja lisäksi MYEL-työtulosta 1,65 %. He voivat saada alennuksia vakuutusmaksuihinsa vahingottomien vuosien ja työterveyshuoltoon osallistumisen perusteella. Apurahan-saajien tapaturmavakuutusmaksut ovat puolet maatalousyrittäjien maksuista.

Työttömyysvakuutus

Työnantaja maksaa palkkasumman ensimmäiseltä 1 936 500 euroolta 0,8 % ja sen ylittävältä osalta 3,2 %. Työttömyysvakuutusmaksu maksetaan tapaturmavakuutuksen yhteydessä.

Työntekijän ryhmähenkivakuutus

Työmarkkinajärjestöt ovat sopineet ryhmähenkivakuutuksesta, jonka maksu laskutetaan tapaturmavakuutuksen yhteydessä. Se on keskimäärin runsaat

0,07 % yrityksen palkkasummasta. Maatalousyrittäjän ryhmähenkivakuutusmaksu on 12 euroa vuodessa ja apurahansaajilla vakuutusmaksu on 6 euroa vuodessa.

Työntekijän sosiaaliturvamaksut

- sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu 1,22 %, päivärahamaksu 0,82 %.
- työttömyysvakuutusmaksu 0,6 %
- työeläkevakuutusmaksu alle 53-vuotiailla 5,15 % ja 53 vuotta täyttäneillä 6,50 %.

Suojaosuudet ulosmittauksessa

Eläkkeestä on eläkeläisen ja hänen perheensä välittömään elatukseen jätettävä suojaosuus, jota ei voi ulosmitata. Suojaosuus velallisen osalta on 650,70 euroa kuukaudessa ja korotus huollettavan osalta on 233,70 euroa kuukaudessa.

Työeläkkeen vaikutus kansaneläkkeeseen

Työeläkkeen määrä, jolla ei saa kansaneläkettä vuonna 2012:

Yksin asuva eläkkeensaaja	1 257,96 euroa/kk
Avo- tai avioliitossa oleva eläkkeensaaja	1 120,46 euroa
Kansaneläkkeen täysi määrä:	
Yksin asuva eläkkeensaaja	608,63 euroa
Avo- tai avioliitossa oleva eläkkeensaaja	539,85 euroa
Takuueläke	713,73 euroa

Eläkkeet ja Verotus

Eläketulon verotus poikkeaa palkkatulon verotuksesta eläketulovähennyksen vuoksi. Eläketulovähennyksen saa vain eläketulosta. Muut veronalaiset tulot, pääomatuloja lukuun ottamatta, vaikuttavat eläketulovähennyksen määrään. Eläketulovähennys pienenee, kun tulot ylittävät alla olevan taulukon rahamäärät. Ylimenevä tulo pienentää kunnallisverotuksessa 55 prosentilla ja valtionverotuksessa 44 prosentilla täyttä eläketulovähennystä. Kunnallisverotuksessa pienituloiset saavat lisäksi perusvähennyksen, jonka maksimimäärä on 2 850 euroa vuonna 2012. Pelkästä kansaneläkkeestä ei peritä veroa.

Eläketulovähennys ja tulorajat vuonna 2012

	Täysi vähennys	Eläke, josta alkaen veroa	Eläke, josta ei enää vähennystä
Kunnallisverotus	8 530	10 369	24 039
Valtionverotus	11 660	22 841	38 160

Kunnallis- ja kirkollisveroprosentti ja eläkkeensaajan sairaanhoitomaksu vuonna 2012

Kuntien tuloveroprosentti keskimäärin	19,25
Kirkollisvero keskimäärin	1,4
Eläkkeensaajan sairaanhoitomaksu	1,39
Yhteensä	22,04

Jos eläkkeensaajan kunnallis- tai kirkollisvero poikkeaa yllä esitetystä, maksujen yhteismääräkin muuttuu. Taulukoissa työeläke on kansaneläkkeen alkamishetken tasossa ja siinä ovat mukana ne osat, jotka kansaneläkettä määrätessä otetaan huomioon. Taulukko kuvaa 65 vuotta vuonna 2012 täyttävän henkilön tilannetta, joka ei ole työskennellyt 63 vuoden täyttämisen jälkeen. Työeläke on siis 63 ikävuoden täyttämiseen mennessä karttunut työeläke ja kansaneläke sekä takuueläke varhentamaton määrä 65-vuotiaana. Jos henkilö työskentelisi yli 63-vuotiaana, korkeammalla 4,5 % karttunut työeläke lisätäisiin kokonaiseläkkeen päälle eikä se vähentäisi kansaneläkettä. Jos kansaneläkkeen ottaisi varhennettuna ennen 65 ikävuoden täyttämistä, tehtäisiin jo kaista varhennuskuukautta kohti 0,4 % varhennusvähennys kansaneläkkeeseen sekä takuueläkkeeseen. Kokonaiseläke on työ- ja mahdollinen kansaneläke sekä takuueläke yhteensä kuukaudessa. Verot on laskettu olettaen, että samaa kuukausituloa on maksettu koko vuoden. Kuntien tuloveroprosentiksi on oletettu 19,25 ja kirkollisveroprosentiksi 1,4. Sairaanhoitomaksu on 1,39 %.

Yksinasuva						
Työeläke /kk	Kansaneläke	Takuueläke	Kokonaiseläke/kk	Verot ja maksut e/kk	Verot ja maksut % bruttoeläkkeestä	Nettoeläke/kk
0	609	105	714	0	0	714
50	609	55	714	0	0	714
100	585	28	714	0	0	714
150	560	0	710	0	0	710
200	535	0	735	0	0	735
250	510	0	760	0	0	760
300	485	0	785	0	0	785
350	460	0	810	0	0	810
400	435	0	835	0	0	835
450	410	0	860	0	0	860
500	385	0	885	9	1	877
550	360	0	910	19	2	891
600	335	0	935	29	3	906
650	310	0	960	40	4	921
700	285	0	985	50	5	936
750	260	0	1010	60	6	950
800	235	0	1035	70	7	965
900	185	0	1085	91	8	995
1000	135	0	1135	111	10	1024
1100	85	0	1185	132	11	1054
1200	35	0	1235	152	12	1083
1300	0	0	1300	179	14	1121
1400	0	0	1400	220	16	1180
1500	0	0	1500	261	17	1239
1600	0	0	1600	302	19	1298
1700	0	0	1700	338	20	1362
1800	0	0	1800	372	21	1428
1900	0	0	1900	406	21	1494
2000	0	0	2000	450	23	1550
2200	0	0	2200	513	23	1687
2400	0	0	2400	583	24	1817
2600	0	0	2600	678	26	1922
2800	0	0	2800	772	28	2028
3000	0	0	3000	867	29	2133
3200	0	0	3200	960	30	2240
3400	0	0	3400	1044	31	2356
3600	0	0	3600	1131	31	2469
3800	0	0	3800	1219	32	2581
4000	0	0	4000	1306	33	2694
4200	0	0	4200	1393	33	2807
4400	0	0	4400	1480	34	2920
4600	0	0	4600	1567	34	3033
4800	0	0	4800	1654	34	3146
5000	0	0	5000	1741	35	3259

Avo- tai aviopuoliso						
Työeläke /kk	Kansaneläke	Takuueläke	Kokonaiseläke/kk	Verot ja maksut e/kk	Verot ja maksut % bruttoeläkkeestä	Nettoeläke/kk
0	540	174	714	0	0	714
50	540	124	714	0	0	714
100	517	97	714	0	0	714
150	492	72	714	0	0	710
200	467	47	714	0	0	735
250	442	22	714	0	0	760
300	417	0	717	0	0	785
350	392	0	742	0	0	810
400	367	0	767	0	0	835
450	342	0	792	0	0	860
500	317	0	817	0	0	877
550	292	0	842	0	0	891
600	267	0	867	1	0	906
650	242	0	892	11	1	921
700	217	0	917	22	2	936
750	192	0	942	32	3	950
800	167	0	967	42	4	965
900	117	0	1017	63	6	995
1000	67	0	1067	83	8	1024
1100	17	0	1117	104	9	1054
1200	0	0	1200	138	11	1083
1300	0	0	1300	179	14	1121
1400	0	0	1400	220	16	1180
1500	0	0	1500	261	17	1239
1600	0	0	1600	302	19	1298
1700	0	0	1700	338	20	1362
1800	0	0	1800	372	21	1428
1900	0	0	1900	406	21	1494
2000	0	0	2000	450	23	1550
2200	0	0	2200	513	23	1687
2400	0	0	2400	583	24	1817
2600	0	0	2600	678	26	1922
2800	0	0	2800	772	28	2028
3000	0	0	3000	867	29	2133
3200	0	0	3200	960	30	2240
3400	0	0	3400	1044	31	2356
3600	0	0	3600	1131	31	2469
3800	0	0	3800	1219	32	2581
4000	0	0	4000	1306	33	2694
4200	0	0	4200	1393	33	2807
4400	0	0	4400	1480	34	2920
4600	0	0	4600	1567	34	3033
4800	0	0	4800	1654	34	3146
5000	0	0	5000	1741	35	3259

Vähennetty leskeneläke 2012

Edunjättäjän eläke/kk

	200	400	600	800	1000	1200	1400	1600	1800	2000	2200	2400	2600	2800	3000	3200	3400	3600	3800	4000
0	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200	1300	1400	1500	1600	1700	1800	1900	2000
200	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200	1300	1400	1500	1600	1700	1800	1900	2000
400	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200	1300	1400	1500	1600	1700	1800	1900	2000
600	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200	1300	1400	1500	1600	1700	1800	1900	2000
800	23	123	223	323	423	523	623	723	823	923	1023	1123	1223	1323	1423	1523	1623	1723	1823	1923
1000	0	23	123	223	323	423	523	623	723	823	923	1023	1123	1223	1323	1423	1523	1623	1723	1823
1200	0	0	23	123	223	323	423	523	623	723	823	923	1023	1123	1223	1323	1423	1523	1623	1723
1400	0	0	0	23	123	223	323	423	523	623	723	823	923	1023	1123	1223	1323	1423	1523	1623
1600	0	0	0	0	23	123	223	323	423	523	623	723	823	923	1023	1123	1223	1323	1423	1523
1800	0	0	0	0	0	23	123	223	323	423	523	623	723	823	923	1023	1123	1223	1323	1423
2000	0	0	0	0	0	0	23	123	223	323	423	523	623	723	823	923	1023	1123	1223	1323
2200	0	0	0	0	0	0	0	23	123	223	323	423	523	623	723	823	923	1023	1123	1223
2400	0	0	0	0	0	0	0	0	23	123	223	323	423	523	623	723	823	923	1023	1123
2600	0	0	0	0	0	0	0	0	0	23	123	223	323	423	523	623	723	823	923	1023
2800	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	23	123	223	323	423	523	623	723	823	923
3000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	23	123	223	323	423	523	623	723	823
3200	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	23	123	223	323	423	523	623	723
3400	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	23	123	223	323	423	523	623
3600	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	23	123	223	323	423	523
3800	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	23	123	223	323	423
4000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	23	123	223	323

Lesken oma eläke/kk

Taulukossa on oletettu, että leski yksin on edunsaajana.

Eläkkeen karttuminen sosiaalietuuksista

Sosiaalietuuksista karttuu eläkettä vain silloin, kun työansioita on työuran aikana ollut vähintään 16 223,61 euroa. Vanhempainpäivärahoja lukuun ottamatta eläkettä karttuu sosiaalietuuksista vain ajalta, jolta korvaus on maksettu henkilölle itselleen.

Vanhempain-etuudet	Myöntäjä	Etuuden peruste	Ansaitun eläkkeen etuustaso
Äitiysraha, erityisäitiysraha, isyysraha, vanhempainraha, osittainen vanhempainraha SVL (1224/2004)	KELA	Etuuden perusteena oleva työtulo, aina vähintään 675,98 e/kk. Äidin työskentelyn ajalta vähimmäispäivärahan määrä.	117%
-	-	Työnantajalle maksetulta ajalta	17%
Kotihoidontuki VEKL* (644/2003)	KELA	675,98 e/kk kotihoidontuki-kuukausilta	100 %

* Laki valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle 3-vuotiaan lapsen hoidon ja opiskelun ajalta

Sairaus- ja kuntoutusetuudet			
Työeläkelakien mukainen kuntoutusraha	Työeläkelaitokset	Tulevan ajan ansio	65 %
Kelan kuntoutuslain (566/2005) mukainen kuntoutusraha	Kela	Kuntoutusrahan perusteena oleva ansio	65 %
Tapaturmavakuutusta koskevien säännösten perusteella myönnetty päiväraha	Tapaturma- yhtiöt	Korvauksen perusteena oleva työansio (= etuus), ei kuitenkaan, jos ansionmenetykskorvaus on maksettu eläkkeen lisänä	65 %
Liikennevakuutusta koskevien säännösten perusteella myönnetty ansionmenetykskorvaus	Liikenneva- kuutusyh- tiöt	Ks. tapaturmavakuutus	65 %
Sotilastapaturmavakuutus- ta koskevien säännösten mukainen päiväraha	Valtio- konttori	Ks. tapaturmavakuutus	65 %
Sairauspäiväraha, osasairauspäiväraha SVL (1224/2004)	Kela	Sairauspäivärahan perusteena oleva sairausvakuutuslaisissa tarkoitettu työtulo, osasairauspäivärahassa puolet tästä	65 %

Sairauspäiväraha vähimmäistasoisena TTL:n peruspäivärahan jälkeen	Kela	1 351,96 euroa/kk	0 %
Vuorottelukorvaus (Vuorotteluvapaalaki 1305/2002)	Työttömyyskassat	Ansiosidonnaisen vuorottelukorvauksen perusteena oleva työansio	55 %
Työttömyysturvalain mukainen ansioon suhteutettu päiväraha (TTL 1290/2002)	Työttömyyskassat	Ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan perusteena oleva ansio	75 %
Työttömyysturvalain mukainen peruspäiväraha ja työmarkkinatuki	Kela	1 351,96 euroa/kk	0 %
Koulutusetuudet			
Aikuiskoulutustuesta annetun lain (1276/2000) mukainen aikuiskoulutustuki	Koulutusrahasto	Aikuiskoulutustuen perusteena oleva ansio, yrittäjillä 675,98 euroa/kk	65 %
Tutkinto			
Ammatillinen perustutkinto VEKL* (644/2003)	Kela	675,98 euroa/kk tutkinnon tason mukaan määräytyvältä ajalta	100 %

Yhteystiedot:

Eläketurvakeskus

Puh. 029 411 20

www.etk.fi

Eläke-Fennia

Puh. 010 5031

www.elake-fennia.fi

Eläke-Tapiola

Puh. (09) 4531

www.tapiola.fi

Etera

Puh. 010 553 300

www.etera.fi

Ilmarinen

Puh. 010 195 000

www.ilmarinen.fi

Pensions-Alandia

Tel. (018) 29 000

www.alandiabolagen.com

Varma

Puh. 010 2440

www.varma.fi

Veritas Eläkevakuutus

Puh. 010 55 010

www.veritas.fi

Apteekkien Eläkekassa

Puh. (09) 612 6270

www.aekassa.fi

Eläkekassa Verso

Puh. (09) 680 3800

www.elakeverso.fi

OP-Eläkekassa

Puh. 010 252 010

www.op.fi

Valion Eläkekassa

Puh. 010 381 171

www.valionelakekassa.fi

Yrittäjien Eläkekassa Oma

Puh. 044 366 8681

www.elakekassa.fi

Maatalousyrittäjien eläkelaitos

Puh. 020 630 0500

www.mela.fi

Merimieseläkekassa

Puh. 010 633 990

www.merimieselakekassa.fi

Keva

Kunnan, valtion ja evankelis-luterilaisen kirkon ja Kelan henkilökunnan eläkeasioita hoitaa Keva.

Puh. 020 614 2837

www.keva.fi

Koulutusrahasto

Puh. (09) 680 3730

www.koulutusrahasto.fi

Työntekijäin Ryhmähenkivakuutuspooli

Henkivakuutusosakeyhtiö Retro

Puh. 020 763 1690

www.retro.fi

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

**Työeläkejärjestelmän palvelukeskus
Eläketurvakeskus (ETK)**

Itä-Pasila, Helsinki
00065 Eläketurvakeskus

Puhelin 029 411 20
Asiakasneuvonta 029 411 2801

www.etk.fi
www.tyoelake.fi

